

Yahudi Ulus Devlet Yasası ve İsrail’de Elitlerin Dönüşümü¹

Jewish Nation State Law and Transformation of the Elite in Israel

Gökhan ÇINKARA²

Article Info

Article History:

Date Submitted: 17.12.2019

Date Accepted: 19.01.2020

Jel Classification:

Z10, Z12, Z19

Keywords:

*Transformation of Elites,
Basic Law,
Mizrahi Elites,
Ashkenazi Elites,
New Politics in Israel.*

Abstract

In this paper I will discuss that The Basic Law: Israel as the Nation State of the Jewish People which is enacted in 2018, is taken a form around that is seen at elite and institutional level of historical institutional transformations in Israel. Legal arrangements are main builder of state and society relation sets around the world. Political elites as the decision makers of political process in Israel whose preferences and orientations stand out as the main factor in determining the content of legislative activities. Ashkenazi middle class intellectuals, political activists and professional politicians who the founding political elites in Israel came to fore as the main agents in the founding process of Israel. Demographic change, diversification of geopolitical preferences, differentiation of the components of the economic structure affected on social dynamics and transformed the composition of the elites. It is observed that the preferences of the decision making actors who have shifted from the Ashkenazi elites to Mizrahi elites that have started to be effective in Israel. Ideological differences, intergenerational challenges and personal conflicts between political professionals of Ashkenazi elites that have accelerated the rise of the Mizrahi elites in Israel.

Özet

Bu makale, 2018 yılında yasalaşan “Temel Kanun: İsrail Yahudilerin Ulus Devleti” yasasının İsrail’de elit ve kurum düzeyinde görülen tarihsel ve kurumsal dönüşümlerin etrafında şekillenişini ele almaktadır. Kısaca belirtmek gerekirse kanun metni, İsrail’de görülen uzun erimli toplumsal yapıdaki kayışların ve sınıfsal kompozisyondaki değişimin yansımasıdır. Hukuksal düzenlemelerin toplum ve devlet arasındaki ilişki setlerini kurduğu unutulmamalıdır. İsrail’de siyasetin karar verici aktörleri olarak siyasi elitlerin tercihleri ve yönelimleri yasama faaliyetlerinin içeriğinin belirlenmesinde temel faktör olarak öne çıkmaktadır. İsrail’de kurucu

¹ Bu makale, Anadolu Ajansı’nda yayımlanan “Eski İsrail’in Ölümü ya da Yahudi Ulus Devlet Yasası” adlı analiz yazısının kısmen genişletilmiş ve akademik formda tekrar ele alınmış halidir (Çinkara, 2018).

² Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi, Doktora Öğrencisi.

siyasi elitler olarak Aşkenazi orta sınıf entelektüeller, aktivistler ve siyasetçiler İsrail'in kuruluş sürecinde başat aktörler olarak öne çıkmışlardır. Demografik değişim, jeopolitik tercihlerin çeşitlenmesi, ekonomik yapının bileşenlerinin farklılaşması toplumsal dinamikleri etkilediği gibi elitlerin kompozisyonunu da dönüştürmüştür. Aşkenazi elitlerden Mizrahi elitlere kayan karar alıcı aktörlerin tercihleri etkili olmaya başladığı görülmektedir. Aşkenazi elitler arasındaki ideolojik farklılaşmalar, nesiller arası meydan okumalar ve siyasi profesyoneller arası kişisel çatışmalar İsrail'de Mizrahi elitlerin yükselişini hızlandırmıştır.

I. Tarihsel Arkan: Aşkenazi Eski Elitlerin Düşüşü, Mizrahi Yeni Elitlerin Yükselişi

İsrail, 14 Mayıs 1948'de devletin ilk başbakanı olan David Ben Gurion ve beraberindeki yirmi beş kişi Tel Aviv Müzesi'nde İsrail'in Bağımsızlık Bildirgesi'ni dünya kamuoyuna ilan ettiler (Davar, 15 Mayıs 1948). Bu belge İsrail'in modern bir devlet olarak kuruluşunu haber verirken aynı zamanda İsrail'de politik kültürün, devlet formasyonunun/içeriğinin ve yönetici elitlerin (siyasal, askeri ve bürokratik) Araplarla ilişkilerinin nasıl olacağını ve işleyeceğini kuruyor ve bunları kurumsallaştırıyordu (Arkiyon Medinat). İsrail'in politik sistemi ve devlet yapısı seküler, orta-sınıf ve iyi eğitilmiş Aşkenazi yani Avrupalı Yahudilerin entelektüel ve pratik katkılarıyla şekilleniyordu (Salpeter ve Elitzur, 1973). Bu elitler ekseriyetle İşçi Siyonizmi³ ideolojisini benimsemişlerdi (Borochov ve Cohen, 1984; Shapira,1984; Gal,1973). Bu ideolojiyi sahiplenenlerin temel amacı Diaspora Yahudilerini İsrail topraklarına çağırarak ve onları İşçi Siyonizminin kurumları ve fikirleri vasıtasıyla çalışan bir halka (İbranicesi, Am Oved) dönüştürmekti (Ben Gurion, 1974). Çalışan halk zamanla sosyalist endoktrinasyonla karşılaşacak ve ideolojinin temel taşıyıcıları olacaklardı. Kurucu elitler için temel siyasi program İsrail'de ulusal bağımsızlığı tesis etmektir. Ulusal özgürlük kendi kendine yeten bir ekonomi ve ortak idealleri benimseyen ulus inşası ile mümkün olduğu anlaşıldı. Kurucu elitler tarafından iktisadi politikalar için sosyalizm, uluslaşma içinse milliyetçilik tercih edilmişti.

³ İşçi Siyonizmi veya Sosyalist Siyonizminin öncü kurucu entelektüelleri, Yahudi ulusal bağımsızlığı toplumsal özgürleşmeyle birlikte gerçekleşmelidir tezini savunurlar. Bu ideoloji Siyonizmi ve sosyalizmi harmanlayan ideolojik form olarak tanımlanabilir. Bu düşünceyi savunanların ve teorikleştirenlerin temel vurgusu diaspora Yahudiliği içerisinde Yahudi probleminin sosyalist devrim sonrasında bile tam anlamıyla çözülemeyeceğidir. Yahudilerin diasporada devam eden anormallikleri ve anomalikleri ancak yurt gagesiyle benimsenen belirli bir toprakta nüfusun yoğunlaşmasıyla sağlanır. Kapitalizmin gelişimi er ya da geç Yahudilerin kadim anayurtları olan Eretz Yisrael'e (İsrail Yurduna) göç etmelerini sağlayacaktır. Ulusun inşası ve işçi sınıfının oluşumu eşgüdümlü giden bir toplumsal süreci ifade etmektedir. İşçi Siyonizminin kurucu figürleri olarak Ber Borohov ve Nahman Syrkin sayılabilir.

Aşkenazi elitlerin devlete, siyasete ve topluma yaklaşımları birlik ve benzerlik içerisinde görünmese de değerler ve hedefler konusunda benzeştikleri söylenebilir. Bağımsızlık Bildirgesi'nde dinsel ve etnik referanslardan kaçınılmış, vatandaşlık din, etnik ve cinsiyet ayrımına tabi tutulmadan vatandaşlık kurumu eşitlik ilkesi etrafında kurgulanmıştı. Özetle bu kurucu-elitler, seküler ve kültürel Yahudiliği önemseyen ve demokratik kurumlarında Arapların temsilini de arzulayan siyasal zihniyete sahiptiler (Arkiyon Medinat, 4118/10). Filistin'de yerleşik olan Arap toplumuyla yeni göçmen Yahudilerin kuracağı ilişkilerde uzun sürecek şiddet merkezli ve etnik referanslı mücadelenin ortaya çıkması istenmiyordu. Bu kurucu elitlerin çoğunluğu, sol-liberal politik kültüre sahiptiler. İlişkilerde eşitliği ve müzakereyi önceleyen siyasal kültürleri vardı. Zihinsel arkaplanlarında bir diaspora deneyimi olarak 19.yy'dan 20.yy'ın ortalarına değin süren şiddet düzeyini gittikçe yoğunlaştıran ve yaygınlaştıran ve kendini kurumsal dışlanma, kıyım, sürgün ve baskı şeklinde gösteren, devlet aygıtının azınlık toplumlarına özellikle Yahudilere uyguladığı yıldırıcı ve yok edici araçların benzerlerine İsrail'de Yahudiler eliyle Araplar'ın maruz kalmalarını istemiyorlardı. Şiddet sarmalı kurucu Sosyalist Siyonist elitlerin ahlaki ve kurucu misyonlarıyla bağdaşmaz bir durumdaydı.

Kurucu elitlerin entelektüel uğraş ve politik faaliyetlerinde sürekli olarak kendilerine sordukları ve kamusal tartışmalarda dile getirdikleri önemli bir konu vardı: tarihi Filistin topraklarındaki (Eretz Yisrael) genel, kalabalık ve çoğunlukta olan Arap nüfusla nasıl baş edeceklerdi? Bir yandan İsrail Devleti'ni kurarak kitlesel göçlerle gelen (Aliya) Yahudi nüfusunun uluslaştırılması ve ulus-devlete vatandaşlık vasıtasıyla aidiyet ilişkisi kurulması gerekiyordu. Ayrıca Siyonist fikirlerin yükselişe geçmesi ve yaygınlık kazanmasıyla Filistin'in Arap nüfusunun milliyetçilik ve dindarlıkla harmanlanan kimlik bilinçlenmesi de eş zamanlı olarak mayalanıyordu. Bunun yanında Filistinliler karizmatik öncü bir liderden ve toplumu birleştirici genel kurumsal çatıdan yoksun olmalarına rağmen önemli başarılar elde ediyorlardı (Ghanem, 2013). Bu toplumsal ve ideolojik gerginliklerin ortasında insanlık dramlarının en somut örneklerinden olan Filistinli Arapların kitlesel sürgünlerine rağmen, İsrail'de hatırı sayılır bir Arap nüfus varlığını sürdürmeye devam ediyordu (Morris, 2008). İsraili kurucu liderler özellikle askeri elitler Araplar arasında bir ayrıma gitmenin nüfusu yönetmek açısından işler bir strateji olacağını düşündüler, o da şuydu: Arapları iyi Arap ve kötü Arap olarak kurumsal ve bürokratik araçlarla kategorize etmek gerekiyordu. İyi Araplar: Dürziler, Bedeviler, Çerkezler

olurken; kötü Araplar ise Filistin'de anılan bu nüfusun haricindeki sosyal gruplardı (Nisan, 2010). Kötü Araplar, İyi Araplar eliyle manipüle edilmeli veya devletin güvenlik aygıtları eliyle ya kontrol edilmeli ya da sürgüne zorlanmalıydı.

İsrail'de geride kalan Arap nüfusun yaşadığı coğrafyada, İsrail'in Yahudi vatandaşları için uyguladığı sivil yönetimin yerine askeri idarenin 1980'lere kadar devam ettiğini vurgulamak yerinde olacaktır (Meguid, 1973). Askeri idarenin Filistinli Arap nüfusu üzerinde ciddi baskılar oluşturduğu görülüyordu. Devlet eliyle uygulanan baskı ve dışlama politikalarının Filistinli Arapların milliyetçi bilinç kazanmalarını hızlandırdığı söylenebilir. Bu tür idari uygulamalarla İsrail'in bir devlet örgütlenmesi olarak vatandaşı olan Arap nüfusuyla ilişkisi sivil/yurttaşlık kültürü düzleminde derinleşmiyor ve demokratik kurumlar Arap nüfusa doğru genişleyemiyordu (Meguid, 1973). İsrail'de Arapların yaşadıkları yerleşim yerlerinde (Nazeret, Lod, Yafa, Ramla) 1948'den 1966'a değin uzun bir süreyi kapsayacak şekilde askeri hükümetin idarecilik yapması İsrail'de vatandaşlık kurumunu zayıflatan faktörlerden en öne çıkanıydı. İsrail'de elitlerin demokrasi idealleri ile askeri idare altında yaşamlarını idame ettirmeye çalışan Arapların vatandaşlık değerleri arasında uyumsuzluk bugün de etkisini hissettirmektedir.

Yukarıda bahsedilen tarihsel arka planı beslemek adına kısaca kurucu liderlerden günümüzün İsrail'inin politik kültürüne uzanan mecrada Arap nüfusa yaklaşımın, lider ve elit düzeyinde dönüşüme uğradığı söylenebilir. Sol ve devletçi politik hattın öncü liderlerinden ve ilk başbakan da olan David Ben Gurion'un görev süresince Arap diline kayıtsızlığı, Arap yerleşimlerini veya köylerini ziyaret etmemesi tipik İsraili kurucu lider profilinin yerli Arap nüfusla kurduğu ilişkinin niteliğini göstermesi açısından önemlidir. İsraili kurucu elitlerin İsrail'de demografi sorununa göçü hızlandırmak ve çocuk yapmayı teşvik etmekle çözüm aradıkları bilinmektedir. (Goldstein,1988). Kurucu elitlerin bir kısmı Arapları önemseyen ve onlarla iş birliğini İsrail toplumunun inşasında pozitif bir etki olarak görürken (Haim Weizmann, Berl Katznelson), Ben Gurion gibi sol-devletçi elitler ise demokrat ve eşitlikçi ilkeler ve idealler yerine sol-siyonist ideallerle hem toplumu hem kültürü tek tipleştirmeye çalışıyorlardı. Bunun yanında Ben Gurion'un Araplara dönük tutumunun mesafeli ama hasmane olmadığı söylenebilir (Gorni, 1977).

Sağ kanatta duran, milliyetçi ve serbest-piyasa yanlısı politik hattın kurucu figürlerinden Zeev Jabotinsky ise Yahudi halkının tarihi Filistin topraklarında İsrail'i bir Yahudi devleti olarak kurmak için üç sınımayı geçerek varlığını meşrulaştırabileceğini düşünüyordu. Jabotinsky için, ilk olarak, Yahudiler topraksız/vatansız bir halktı. Birinci sınıma , devletin kurulması ve bunun iç ve dış meşruiyetini başarıyla sağlaması olacaktı. İkinci olarak, Yahudi devletinin kurulması, kendi devletleri olmayanlardan (Filistinlileri kastediyor) topraklarını kontrol altına alırken onların haklarının geride kalmaması gerekiyordu. Bu noktada ikinci sınıma demografik üstünlüğün İsraili Yahudilerce elde edilmesi gerekiyordu. Çoğunluk, azınlık üzerinde siyasi iktidarı kolayca kurabilirdi. Üçüncü olarak İsrail topraklarında bir ulus olarak Yahudi halkının talepleri Yahudilerin tarihi haklarına yaslanmaktadır (Arieli, 2016). Jabotinsky'e göre son test İsrail'in uluslararası arenada meşru bir devlet olduğunun gerekçelendirilmesi idi. İsrail kadim Yahudi topraklarında kurulmuştu ve burası tarihsel anavatandı. Jabotinsky bunları İsrail'de daha doğrusu tarihi Filistin topraklarında Yahudi devletinin kuruluşunu meşrulaştırmak için argümanlaştırıyordu. Jabotinsky meşhur *The Iron Wall* (Demirden Duvar, 1923) adlı eserinde Filistin'den Arap nüfusun tamamını çıkarmanın mümkün olmayacağını iddia ediyordu. Jabotinsky'nin temel kurgusu iki uluslu ve Yahudilerin çoğunlukta olacağı bir Yahudi devleti olarak İsrail üzerinde odaklanıyordu (Jabotinsky, 1923).

Jabotinsky ve Ben Gurion'un devlete ve siyasete bakışları ayrışıyordu. Ben Gurion soğuk gerçekçi politikanın peşinden koşan, devletçilik (*Mamlahiyut*) ideolojisine sıkı sıkıya bağlı, yeni kurulan ülkede çalışan sınıfı Siyonist konsepte uygun uluslaştırmak ve vatandaşlaştırmaya odaklanan politik bir planı takip ediyordu (Kedar, 2002). Jabotinsky ise sağ ve milliyetçi bir politik kampı temsil etmesine rağmen yazılarında ve konuşmalarında Arap nüfusun İsrail'de iktisadi ve kültürel gelişimine Yahudi politik araçlarının özellikle devletin desteğine vurgu yapıyordu. Jabotinsky Ben Gurion'un tersine sivil eşitlikten, dillerin eşit ve resmi statüsünden, kültürel otonomiden, toprakların bölünmesinden bahsediyordu (Kremnitzer ve Fuchs, 2013).

İsrail'de sol-devletçi (*Mamlahiyut*) (Ben Gurion , 1955) ve sağ-serbest piyasacı (*Leumi Liberali*) (Agassi, 1999) ideolojik hatların İsrail'de toplum düzeyinde etkisini kaybettiği daha doğru ifadeyle merkez siyasetin sönümlendiği söylenebilir. Bu noktada toplum düzeyinde etkisi perçinlenen üçüncü politik hattın söz edilebilir. Bu politik hat dinsel referansları (Yahudi Dinsel Metinleri: Halaha, Mişpet İvri) sürekli vurgulayan ve bunları retorik/söylem

repertuarının esaslı meşrulaştırıcı parçası haline getiren, mesyanik beklentileri politikleştiren, toplumsal tabanını ise öncelikle Batı Şeria ve Doğu Kudüs'de öbeklenen yerleşimcilerden alan Likud ve HaBayt HaYehudi Parti'lerinde politik kurumsallaşmasını tamamlayan konfederal bir ideolojik hat olarak sivrilmiştir. Burada öne çıkan kurucu lider figürü ise İsrail'in ilk hahambaşısı (HaRavi HaRaşi) Rav (Haham) Avraham İzak Yosef Kohen Kook'un oğlu Rav Zvi Yehuda Kook olarak öne çıkmaktadır. Rav (Haham) Yehuda Kook'un babası İsrail'in dini yerleşiklerinin (establishment) kurucularındandı ve babasından devraldığı sosyal sermaye ve ilişkiler ağı onun söylemlerinin kolayca ve hızlıca dolaşımını ve yayılımını sağladı (Mirsky,2014). Bu dolaşımı hızlandıran bir tarihsel moment olarak 1967 Savaşı sonrası, İsrail inanılması güç bir başarı sağladı. Batı Şeria'yı Ürdün'den, Sina Yarımadası ve Gazze'yi Mısır'dan, Golan Tepeleri'ni Suriye'den aldı. 1967 Savaşı'ndaki askeri zaferin kurgu, strateji ve planlaması seküler-elitlerin elinde olsa da (MAPAI [Eretz İsrail İşçilerinin Partisi] ve IDF [İsrail Savunma Kuvvetleri]) bu zafer ve coşku özellikle mesyanik beklenti içerisinde olan dinsel-siyonistleri (Siyonit Datit) derinden etkiliyordu. Kadim İsrail'in topraklarının modern İsrail'de olması, dini-siyonist önderlerin takipçilerine mesyanik çağın başladığını doğrulayan gelişmeler olarak ifade ediliyordu. İşte tam da bu anda Rav Yehuda Kook takipçilerine "Yehuda ve Şomron" (Yahudiye ve-Samariya) üzerindeki her taşın üzerine yerleşin! diye sesleniyordu (Hirschhorn, 2014).

Bu motivasyon, sosyal örgütlenme olarak yerleşimci hareketini (Tinuat Hityeşvut) doğurdu ve bundan türeyen irili ufaklı birçok yan örgütlenme ortaya çıktı. Bunların en bilineni Guş Emunim (İman Cephesi) idi (Newman, 1985). Bu heyecan ve gurur halinin toplumsal motivasyona dönüşürken politik parti olarak kendini göstermesi şaşırtıcı olmayacaktı. İlk evrelerinde yerleşimci hareket Agudat Yisrael'den taraftar çekerken bu partinin solcu Rabin hükümetine girmesiyle Rav Yehuda Kook oldukça radikal hatta terör eylemlerini destekleyen Rav Meir David Kahane'nin partisi KAH'ı destekleyen mektuplar yazıyordu. Kısacası yerleşimci hareket tavizsiz, sert ve uzlaşmaya kapalı bir politik kültürü benimsemeye başlamıştı. Bunun bir örneği olarak Rav Yehuda Kook İsrail politik liderlerine sürekli mektuplar yazıyor işgal edilmiş topraklardan (Batı Şeria, Golan, Gazze) İsrail güçlerinin çıkmasını büyük günah olarak niteliyor, İsrail milletinin nefretini kazanacaklarını ve lanetleneceklerini ifade ediyordu. Başlarda çevrede yer alan, radikal ve tavizsiz bir dinsel-milliyetçi hareket olarak görünen yerleşimci hareket 1990'ların sonu itibariyle merkez siyasetle oldukça yakın ilişkiler kurmaya

başladı daha doğrusu yerleşimci hareket merkez siyaseti de işgal etmeyi kafasına koymuştu. Yerleşimci hareketin diğer dini örgütlerden farkı, milliyetçi duygularının hayli yüksek olmasıydı, çocuklarını İsrail'de seküler kurumlarda aktif rol almalarını teşvik ediyorlardı özellikle orduda yerleşimci gençler daha fazla rol almaya başladılar. İsrail merkez sağında, ultra-ortodoksların devlete ve ulusal sembollere ve kurumlara olan şüpheli ve uzak tavırları yerleşimci harekete öncelikle sempati duymaya ve sonrasında aktif desteğe dönüştü.

2000'lerde yerleşimci hareket Ariel, Betar Iliit, Maale Adumim ve Modiin Illit gibi yerleşim merkezlerinde toplumsal örgütler, eğitim kurumları, ticaret merkezleri ve toplumsal aktivizm ağları kurdu ve oluşturdu. Toplam yerleşimci nüfus işgal edilmiş topraklarda 800 bini aşmakta. İsrail sağ partilerin önemli bir oy deposu olarak düşünüldüğünde bu bölgelere dönük menfi bir politika izleyecek sağ parti İsrail politik aritmetiği göz önüne alındığından imkânsız görünüyor. Kısaca, yerleşimci hareket İsrail sağını işgal etmişe benziyor.

II. İsrail'de Yeni-Sağ İttifak (Yerleşimci Hareket, Dini Yerleşikler ve Milliyetçi-Siyonistler) ve Yahudi Ulus-Devlet Kanunu

19 Temmuz'da İsrail'in yasama meclisi Knesset'de kamuoyunun yakından bildiği adıyla Yahudi Ulus Devlet Kanunu 62 lehte, 55 aleyhte, 2 çekimser oyla kabul edildi (Times of Israel, 18.7.2018). Bu kanun metninin tam ismi: Temel Kanun: İsrail Yahudi Milletinin Ulus Devletidir. Kanunun isminden anlaşılacağı üzere bu hukuki metnin temel hedefi, İsrail devletinin politik ve toplumsal karakterini belirlemek yani Yahudileştirmek olarak öne çıkıyor.

Bu kanun İsrail hukuksal düzeni içinde oldukça önemli bir konuma sahip olacak, kanunların kanunu olarak adlandırılabilir. İsrail bir anayasal metne sahip olmayan ülkelerdendir. Bu nedenle İsrail'de devletin geniş toplumla özellikle vatandaşlarıyla kuracağı ilişkilerde, alt hukuki düzenlemelerde ve idari işlemlerde bu kanun referans metin olacak ve her düzenleme metine uygun olacak. İsrail içerisinde yaşayan iki milyona yakın Arabı doğrudan etkileyecek bir metinden bahsedilmektedir. İsrail'de yaşayan Arapların hukuki statüleri devlet düzeyinde üç gruba ayrılmaktadır: İsrail'in Filistinli vatandaşları, Kudüs'ün Filistinli sakinleri ve Golan Tepeleri'nde yaşayan Suriyeli yerleşikleri kapsamaktadır.

Bu kanunun temel olarak getirdiği düzenlemeler şöyle: İsrail devleti Yahudi halkının ulus-devletidir; İsrail devletinde kendi kaderini tayin etme hakkı ulusal düzeyde Geri Dönüş Kanunu'na uygun olarak sadece Yahudilere mahsus kılınmıştır. İbranice devletin resmin dilidir lakin Arapça resmi dil statüsünü kaybederek ayrı bir kanunla düzenlenmek üzere özel statüye sahip olmuştur; devlet Yahudi yerleşimlerini teşvik, destek ve kurmakla yükümlüdür; ulusal marş Hatikva'dır; bayrak İsrail bayrağıdır; Bağımsızlık Günü (Yom Hatzmaut) milli bayramdır; İbrani takvimi devletin resmi takvimidir; Şabat ve dini tatiller resmi Yahudi tatilleridir; devlet Yahudi diasporası ile ilişkilerini güçlendirecek gibi bir dizi maddeyi içermektedir (Knesset, Basic Law: Israel The Nation State of the Jewish People).

Kanun metnine daha yakından bakıldığında kurucu ve engelleyici ruhunun olduğu söylenebilir. Şöyle ki, egemenliği İsrail devleti'nin vatandaşlarına değil, hatta İsrail'de yaşayan Yahudiler'e değil sadece Yahudi halkına vermesi, İsrail'de vatandaş olmayı anlamsızlaştırmaktadır. Devlete üyeliği etnik ve dini bir aidiyete yani dünyanın herhangi bir yerinde yaşayan Yahudilikle eş değer görmesi devletin karakterinin etnokrasi ve aşiretçiliğe doğru evrildiğini göstermektedir.

İsrail'de bu kanuna bakarak vatandaş kimdir sorusunun yanıtını Arap nüfusa herhangi bir atıfta bulunulmadan ve onları meşru toplumsal ve siyasal bir topluluk olarak tanımamaktan geçmektedir. Kısacası bu metinle devletin vatandaşlarıyla kurduğu ilişkide önemli iki kaldıraç olan eşitlik ve demokratik olma halleri kenara itilmektedir (Ben Porat ve Turner, 2014).

Yahudi Ulus Devlet Yasası ile İsrail devletinin sembolleri, seküler ve dini tatilleri, takvimi, ulusal marşı ulusun ortak değer, tarihi hafıza ve dayanışmayı güçlendirmesi gereken araçlar olmaktan çıkmaktadır. Bu yasayla İsrail vatandaşı olan Arapların devlet düzeyinde İsrail toplumunun diğer bileşenleriyle aralarındaki psikolojik ve kurumsal bağları zayıflatmaktadır.

Bu kanunun diğer önemli bir göstergesi İsrail toplumunda çoğunluk (Yahudiler) ve azınlık (Araplar) gruplarının devletle kurdukları ilişkilerinde temel kurucu olarak hukuksal güvenceyi ortadan kaldırdığı söylenebilir. Sürekli biçimde Yahudilik ve ona ait tarihsel, kültürel, dini motif ve sembollere vurgu ile azınlığın vatandaşlık statüsünün anlamsızlaştırıldığını, içinin boşaltıldığını, dışlandığını ifade etmektedir. Ayrıca ilgili kanunda Yahudi Yerleşimlerinin devlet eliyle desteklenmesi ve bunun ulusal bir değer olarak kabulü ise yukarıda tarihsel,

ideolojik ve siyasal arkaplanı verilen İsrail'in politik dönüşümüyle doğrudan bağlantılı olduğu söylenebilir. Bundan sonra İsrail tarafından işgal edildiği söylenen alanlardaki arazilerin ve kaynakların dağıtımının "ulusun çoğunluğu" temelli bir eksen esas alacağı söylenebilir.

Yahudi diasporasını özellikle liberal ve ilerici değerlerin baskın olduğu Amerikan Yahudi Cemaati İsrail'in diaspora hayatına müdahale edici tutum takınmasından rahatsız olduğunu sürekli belirtiyor. İsrail ise bu durumu Yahudilerin kültürel, tarihsel ve dinsel miraslarını korumak için faaliyet gösterecek olmasına bağlıyor. Yahudi Ulus Devleti Yasası ile İsrail Yüksek Mahkemesi'nin İsrail ve Diaspora ile tartışmalara ve sert gerginliklere sebep olan ilişkilerde aktif olarak müdahil olacağı benziyor. Öne çıkan konular ise: din değiştirme, evlilik, Ağlama Duvarı'nda reformist grupların ibadet etmesi gibi meseleler olarak sivrilmektedir. Yahudi Diasporası ise bu tutumun kendilerinin dinsel çoğulculuğuna, özerk kurumlarına ve farklı dinsel anlayışlarını baltalayıcı ve tektipleştirici bir düzenleme olarak gördüklerini belirtiyorlar.

III. Yeni-İsrail: Sert-Şovenist, Dışlayıcı ve Tribalist

İsrail'de bu kanunu Likud Partisi içerisinden bile sert eleştiriler yükseldi, İsrail sağının kurucu figürlerinden olan Menahem Begin'in oğlu Benny Begin (Likud Milletvekili) bu kanunun İsrail'in kurucu değerlerine ihanet olarak niteledi. İsrail, bu hukuki düzenlemeyle kurucu elitlerin devlete üyeliği dinsel ve etnik referanslardan kaçınarak toprak üzerinde oturmayı yeterli gören anlayışından kopuşu gösteriyor, İsrail artık sert-şovenist bir politik kültürü hem söylemsel hem de pratik bazda yansıtıyor.

Ulusal kimliğin tektipleştirilmesi, devletin karakterinin etnik ve dini motivasyonlarla şekillendirilmesi, inanmayı ve inançlı olmayı İsrail'in dini yerleşiklerine bırakılması onun da özellikle ultra-ortodoks dini elitler elinde olması Eski İsrail'in kurumsal, değerler ve elit tipleri açısından temsilinin artık olmadığını göstergesi olabilir.

İsrail'in kompleks politik kurum ve kültürü, Likud'un oportünist tarzı, etnik ve akrabalık bağlarını öne çıkaran aşiretçiliği, dini yerleşimci milliyetçilikle politize etmesi altında yeniden

şekilleniyor. Bu da İsrail'in politik canlılığını, demokratik dinamizmini ve uluslararası duruşunu baltıyor, izole, otantik ve kapalı bir toplumsallığa itiyor (Beinart, 2012).

Peki tüm bu tabloda neler yapılabilir sorusu önem kazanıyor. Türkiye 2002'den bu yana Filistin'e ve Filistinliler'e özel önem veriyor, olağan bir dış politika konusu olarak bakmaktansa tarihsel ve ahlaki bir yükümlülük olarak konuyu ve sorunları ele alıyor (Cinkara, 2017). Türkiye'nin bu konuda uluslararası aktörlerle, Yahudi diasporasının kurumlarıyla ve İsrail'deki Filistinli politik ve toplumsal aktörlerle ve Yahudi politik elitlerle İsrail'i tekrar iki devletli çözüm konusunda masaya oturmasını zorlamak, yerleşimler konusunda geri adım atmasını temin etmek ve hak-hukuk konusunda takiplerini sıklaştırmasıyla mümkün olacağı benziyor.

KAYNAKÇA

Agassi, J. (1999). *Liberal Nationalism for Israel: Towards an Israeli National Identity*, Gefen Pub.

Arieli, S.(17 Nisan 2016). "The Palestinian Question: Ze'ev Jabotinsky and the Ethics of Zionism", HaAretz.

Basic Law: Israel-The Nation State of the Jewish People, (erişim linki:
<https://knesset.gov.il/laws/special/eng/BasicLawNationState.pdf>)

Beinart, P. (2012), *The Crisis of Zionism*, Melbourne University Publishing.

Ben-Gurion, D. (1955). *MiMa'amad LeAm* (Rev. ed) , Tel-Aviv.

Ben-Porat, G and Bryan S. Turner. (2014). *The Contradictions of Israeli Citizenship: Land, Religion and State*, Routledge.

Borochov, B [Mitchell Cohen (ed.)]. (1984). *Class Struggle and the Jewish Nation: Selected Essays in Marxist Zionism*, Transaction Books.

Cinkara, G. (19 Mayıs 2017). *The Latest: Interests & Attitudes in Turkish-Israeli Relations*, Israel Policy Exchange.

- Çinkara, G. (23 Temmuz 2018). Eski İsrailin Ölümü ya da Yahudi Ulus Devlet Yasası, Anadolu Ajansı, Analiz Bölümü. (erişim linki: <https://www.aa.com.tr/tr/analiz-haber/eski-israil-in-olumu-ya-da-yahudi-ulus-devlet-yasasi/1211377>)
- Gal,A. (1973). *Socialist-Zionism: theory and issues in contemporary Jewish nationalism*, Transaction Publishers.
- Ghanem, A. (2013). "Palestinian Nationalism: An Overview." *Israel Studies* 18, no. 2, s. 11-29.
- Goldstein ,Y. (1988). "David Ben-Gurion and the Bi-National Idea in Palestine." *Middle Eastern Studies* 24, no. 4, s. 460-72.
- Hirschhorn, S. Y. (2017). *City on a Hilltop: American Jews and the Israeli Settler Movement*, Harvard University Press.
- “Huqma Medinat Yisrael”. (15 Mayıs 1948). Davar.
- Kedar, N. (2002). "Ben-Gurion's Mamlakhtiyut: Etymological and Theoretical Roots." *Israel Studies* 7, no. 3, 117-33.
- Kremnitzer, M ,Amir Fuchs. (2013). “Zeev Jabotinsky on Democracy, Equality and Individual Rights, Israel Democracy Institute.
- Jabotinsky, Z. (4 Kasım 1923). “The Iron Wall, Original in Russian, Razsviet.
- Meguidi, A. E. A. (1973). "Israeli Practices and Human Rights In Occupied Arab Territories." *The International Lawyer* 7, no. 2 : 279-88.
- Mirsky, Y.(2014). *Rav Kook: Mystic in a Time of Revolution*, Yale Press.
- Morris, B. (2008) *1948: A History of the First Arab-Israeli War*. Yale University Press.
- Newman, D. (1985).*The Impact of Gush Emunim: Politics and Settlement in the West Bank*, Croom Helm.
- Nisan, M. (2010). "The Druze in Israel: Questions of Identity, Citizenship, and Patriotism." *Middle East Journal* 64, no. 4.
- Salpeter, E, and Yuval Elitzur .(1973).*Who Rules Israel?* [1st Ed.] ed. New York: Harper & Row.

ÇINKARA, G. (2020), "Yahudi Ulus Devlet Yasası ve İsrail'de Elitlerin Dönüşümü", *Fiscaoeconomia*, Vol.4(1), 191-202.

Shapira, A, (1984/2008) Berl: The biography of a socialist Zionist, Cambridge University Press.

İsrail Arşivleri

"Abstracts of Interviews with Signatories of the Declaration of the Establishment of the State of Israel", Arkiyon Medinat, Tikim Mismahim, Dosya: 4118/10, 00hx6w.

The Declaration of Independence, Arkiyon Medinat [İsrail Devlet Arşivleri], (erişim linki: <http://www.archives.gov.il/en/chapter/the-declaration-of-independence/>)